

Тувинский язык, 8 класс

Онаалга № 1. Сөзүглелде *кара* деп сөстүң лексиктиг утказын тайылбырлаңар.

Ак-көк ыш буругайнып чыткан. Даш ожуктуг хола пашта **кара шай** кылая берген турган. Дамырак **кара суг** ыяда шулураан. Ооң ол-бо талазындачодураа ана **кара мизирт**. Чалчай эзерлиг **кара-хүрең аът** хөлегедде сээктелип, бажын савап, ында-хаая былгыргылап каап турган.

(К. Орзу)

Онаалга № 2. Хамааржылга болгаш башкарылга холбаалыг сөскааттыжыышкыннарын ушта бижээш, айтырыын салыңар.

Саадак демир хүүрек-биле элээн хандыр оңгаштааш, хараганнарның чиңге дазылдарын балды-биле кыргый шапкылаан.

Онаалга №3. Дазылдарның каттышканындан тургустунган 4чижектен тып бижиеңер. Шын бижилгезинче кичээнгей салырын

утпанар.

Онаалга № 4. Ъ (кадыг демдек) бжиир 4, өк-биле адаар болза-даа, ъ(кадыг демдек) бживес 4 сөстен бжиеңер.

Онаалга № 5. Кылыг сөстүг сөс каттыжыышкыннарын ушта бжиеңер.Кадыр элдиң баарындан агып баткан

Кара-сугнуң саарыы-ла хөглүг дагжап,

Сырын-биле чергелештир чарышпышаан,

Чымчак ырын аян тудуп, шулуражык.

(А.Х.)**Онаалга № 6.** Болдунар аргаларны ажыглап тургаш, домакты нарынчыдыңар. *Сески класстың оолдары сизен кезилдезинге ажылдап турганнар.*

Онаалга № 7. Бердинген сөс каттыжыышкыннары чүнүң-биле ылгалып чоруурун тайылбырлаңар.

Чараш чечектер – чечектер чараш; хөглүг чай – аныяктар хөглүг; онбеш харлыг – харым он беш; бо өөреникчи – өөреникчи бо.

Онаалга № 8. Бердинген сөстерге ажык үнден эгелээн кожумактаннемепкеш, кандыг үн өскерлиешкини болу бергенин тайылбырлаңар.

Шак, хеп, шкаф, теп, тып.

Онаалга № 9. Домактарда сөглекчилерниң хевирин айтыңар.

Хат улам дыңзаан. Өглүг-Хая куй иштинде, ынаар караңгы черде, акчүве көстүр. Шыыргыгып келгеш, буттарымны дашка шылырадыр дырбаңнаткыладым.

Онаалга № 10. «Школада тыва хүреш секциязының ужур-дузазы» деп темага үр үениң дургузунда хайгааралдарның түңнели болур материалга үндезилээн **чурумал** янзылыг (чечен чогаал стилинге) кыска **чогаадыгдан** бижиеңер.

Тувинская литература, 8 класс

Онаалга № 1. Хөй сек орнунга сөстөрни киир бижирер: «... дээрге чүгле ижер-чири эвес, өскөн-төрөөн черинге кижиниң ынакшылы, сүзүглели, идегели дээрзин сөөлүндө билген мен» (К. Кудажы)

а) Чоннуң кежииб) Аас-кежи

в) Таңды кежииг) Идегел

Онаалга № 2. Чөрүлдээ кандыг-бир түннелдиг доозулган соонда, маадырларның оон ыңай кандыг салымныг болганын дыңнадыр кыска медээ-чугааны ... дээр.

а) эпилогб) пролог

в) лириктиг кирилде г) риториктиг айтырыг

Онаалга № 3. Улустуң аас чогаалының хевирлерин айтыңар: а) чечен чугаа

б) төөгү чугаа

в) тоолчургу чугаа г) сонет

Онаалга № 4. Дириг эвес чүвөлөрни азы бойдустуң болуушкуннарын, кижилер болгаш дириг амытаннар ышкаш, амы-тынныг, дириг чүве дег кылдыр көргүзөр арга:

а) диригжидилгеб) деңнелге

в) эпитет

г) эллипсис

Онаалга № 5. Кандыг-бир чүвениң, амытанның азы болуушкуннуң омур- хевирин, ылгавыр демдектерин ойзуп сөглээш, ону тыварын негээр, колдуунда шүлүктөөн, аас чогаалының бир хевирин:

а) тывызык

б) үлегер домак

в) тоол

г) маадырлык тоол

Онаалга № 6. Чогаалдың болуушкуннарының шимчээшкинниг хөгжүлдезин

... дээр:

а) эпилог

б) экспозиция в) сюжет

г) пролог

Онаалга № 7. С. Сарыг-оолдуң «Улуг-Хемим» деп шүлүглелиниң темазы: а) төөгү

б) кижини болгаш бойду в) төрөөн чурт

г) философчу

Онаалга № 8. Кандыг-бир чүвени азы болуушкунну өске бир чүвеге азы болуушкунга дөмөйлээрин ... дээр:

а) деңнелгеб) эпитет

в) диригжидилгег) антитеза

Онаалга № 9. З. Байсалованың «Тайга ээзи» деп чогаалының жанрындарадыңар:

а) чечен чугааб) төөгү чугаа

в) тоолчургу чугаа г) очерк

Онаалга № 10. «Мал-маган – тываларның амыдыралының дөзү» деп темага угаап боданыышкынныг кыска чогаадыгдан бижирер.